

B.8.

Bíróági tárgyaláson peres félként az ellenérdekű peres fél - jogvita tárgyával összefüggő szaktudását bíráló, hozzá nem értését szemléletesen (népi szólas használatával) kifejező - véleménynyilvánítás sem rágalmazást, sem becsületsértést nem valósít meg [Btk. 179. §, 180. §].

Az elsőfokú bíróság a 2009. június 11. napján hozott végzésével az eljárást megszüntette.

A másodfokú bíróság a 2009. szeptember 22. napján hozott végzésével helybenhagyta az elsőfokú végzést.

A magánvádló felülvizsgálati indítványa alapján eljárva a Legfelsőbb Bíróság a 2010. június 1. napján hozott végzésével az elsőfokú és a másodfokú végzést hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság a 2011. március 22. napján kihirdetett ítéletével a terheltet a becsületsértés vétsége [Btk. 180. § (1) bekezdés a) pont] miatt emelt vád alól felmentette. Rendelkezett továbbá a bűnügyi költségről is.

Az ítélet ellen a magánvádló fellebbezett, a másodfokú bíróság a 2011. július 5. napján hozott végzésével helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

Az elsőfokú bíróság jogi értékelése a következő:

A töretlen ítélkezési gyakorlat szerint a bírálat, a vélemény és a kritika nem tényállítás, hanem az alkotmányosan is biztosított véleménynyilvánítási jog gyakorlása. A megállapított kijelentés tehát nem tény, hanem vélemény, s így tény állításának hiányában a feljelentés minősítése szerinti rágalmazás nem valósult meg.

A becsületsértés elkövetéséhez az adott kifejezésnek objektíve kell alkalmasnak lennie becsület csorbítására, a becsületérzés

megsértésére, amely alkalmasságot nem a sértett, hanem az általános erkölcs és közfelfogás figyelembevételével kell értékelni.

A terhelt véleménye nem indokolatlanul becsmérő, gyalázkodó, hanem indulatosan megfogalmazott, erős hangvételi kritikai megnyilvánulás volt. Ezt pedig a magánvádlónak el kellett tűrnie.

Hangsúlyozta, hogy a véleménynyilvánítás nem a magánvádló hivatására vonatkozott, kizárólag a könyves szakmához való hozzáértését vonta kétségbe.

Leszögezte még, miszerint bírósági tárgyaláson – miként a bírácoknak, az ügyészeknek – az ügyvédeknek a pozíciójukból eredően az általánosnál nagyobb tűréshatárral kell rendelkezniük.

Végül arra jutott, hogy az adott véleménynyilvánítás a tárgyalás rendjét sértette, de a büntetőjogi beavatkozás szintjét nem érte el.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást megalapozottnak találta és irányadónak vette, továbbá törvényesnek találta a terhelt felmentését is.

A jogerős ügydöntő határozat ellen a magánvádló nyújtott be felülvizsgálati indítványt, megjelölve a Be. 416. §-a (1) bekezdésének a) pontját. Elsődlegesen a másodfokú végzés megváltoztatását, a terhelt bűnösségének a megállapítását, és ezen esetben a terheltnek a magánvádló költségei megtérítésére kötelezését, másodlagosan a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság új eljárásra utasítását célozta.

Támadottként ugyan egyedül a másodfokú végzésre utalt, azonban az indítványában felhozott indokokból kitűnően értelemszerűen támadta az elsőfokú ítéletet is.

Az indítvány általános indokai:

- a terhelt felmentésére a büntető jogszabályok megsértésével került sor, az első fokon és a másodfokon eljáró bíróságok a történeti tényállásból tévesen következtettek a törvényi tényállási elemek hiányára,

- a megállapított tényállás hiányos, abból az elkövetés összes körülménye nem állapítható meg, sőt olyan mértékben hiányos, hogy a terhelt bűnösségének megállapítására, illetve felmentésére megalapozottan következtetni nem lehet.

A megállapított terhelti kijelentés („álláspontom szerint a felperesi képviselő asszony a szakmához annyit ért, mármint a könyves szakmához, mint tyúk az abc-hez”) kapcsán:

- figyelmen kívül maradt az elkövetés helye, bírósági tárgyaláson viszont magasabb fokon várható el a normák tisztelete, a kulturált viselkedés, ezért téves az elsőfokú bíróság azon okfejtése, hogy a tárgyaláson résztvevőknek nagyobb tűréshatárral kell rendelkezniük,

- a tárgyalás felfokozott hangulatának megállapítása téves, annak a jegyzőkönyvben és az egyéb periratokban nincs nyoma, azaz iratellenes, a hangszakértői véleményből figyelmen kívül maradt, hogy négy közbeszólás történt, abból pedig éppen az állapítható meg, hogy a terhelt szólt közbe, elmulasztották a polgári periratok beszerzését,

- a terhelt szavahihetősége megkérdőjelezhető, ugyanakkor figyelmen kívül maradt a magánvádoló tanúvallomásának következetessége és ellentmondás-mentessége,

- a sérelmezett kijelentés vitathatatlanul alkalmas a becsület csorbitására, az nem véleménynyilvánítás, hanem tényállítás, minthogy a terhelt szerint a magánvádoló valamihez nem ért,

- a tényállítás mellett helye lett volna a valóság bizonyítása elrendelésének, de annak nem adtak helyt,

- a másodfokú bíróság a tényállásból tévesen vont következtetést a törvényi tényállási elemek hiányára.

A meg nem állapított terhelti kijelentések („nem igaz, amit az ügyvédnő mond, az ügyvédnő hazudik”, „tehet nekem egy szívességet”) kapcsán:

- ezek a kijelentések kimerítik a becsületsértés törvényi tényállását,

- téves, és egyben a Be. 75. §-a (1) bekezdésének második mondata folytán jogszabálysértő, hogy a bíróságok a bizonyítottság hiányát állapították meg.

Egyebekben:

- az elsőfokú bíróság a Be. 69. §-ának (3) bekezdése ellenére nem rendelkezett a terhelt által a 2010. október 26-i tárgyalás elmulasztásával a magánvádlónak okozott költségről.

A Kúria a Be. 420. § (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A magánvádló az indítványát fenntartva, azzal azonos tartalommal szólalt fel. A védő szerint az irányadó tényállás alapján a terhelt felmentése törvényes, ezért a megtámadott határozat hatályában fenntartását kérte.

A magánvádló felülvizsgálati indítványa nem alapos.

Felülvizsgálatban a felülbírálat

- az indítványhoz [Be. 423. § (4) bekezdés],

- a jogerős határozatban megállapított tényálláshoz [Be. 423. § (1) bekezdés] és

- főszabályként a megtámadott határozat hozatala idején hatályos jogszabályokhoz [Be. 423. § (2) bekezdés]

kötött.

Felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye [Be. 419. § (1) bekezdés, 388. § (2) bekezdés].

A tényállás irányadósága azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható. Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogi szabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve annak mértéke vitatására. A jogkövetkeztetések - így a bűnösség megállapításának, avagy a felmentésnek - helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

Ezzel szemben az indítvány olyan eljárásjogi indokokat hozott fel, amelyek nem szerepelnek a Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontjában konkrétan és kimerítően meghatározott, a felülvizsgálatra okot adó eljárási szabálysértések között.

Valójában az irányadó tényállás, illetve a bíróság mérlegelésének helyességét támadta, a bizonyítékok mikénti mérlegelését vitatta, átértékelését célozta, részben tényállástól eltérő körülményekre hivatkozott és ezen keresztül kifogásolta a terhelt felmentését - ami felülvizsgálatban kizárt.

Az indítvány azt is sérelmezte, hogy a megállapított tényállás olyan mértékben hiányos, hogy a terhelt bűnösségének megállapítására, illetve felmentésére megalapozottan következtetni nem lehet.

Az indítványozó felismerhetően a Be. 428. §-a (1) bekezdésének második fordulatára kívánt utalni. E rendelkezés szerint a Kúria a határozatot hatályon kívül helyezi, s a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, ha a Be. 427. § (1) bekezdése szerinti - megváltoztató - határozat meghozatala az iratok alapján nem lehetséges.

Ez a helyzet azonban nem állt elő, ami kitűnik a továbbiakból, és a Kúria nem látta okát a megváltoztató határozat hozatalának sem.

A Be. 416. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a terhelt felmentésére a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor.

Ehhez képest a Kúriának azt kellett megvizsgálnia, hogy az irányadó történeti tényállás alapján a terhelt elkövette-e a feljelentésben (a vádban) foglalt cselekményt, és ha igen, az miként minősülhet.

Az irányadó tényállás lényege szerint a két könyvkiadó cég között folyt polgári perben 2009. március 11. napján tartott bírósági tárgyalás során az alperesi céget képviselő terhelt kijelentette a felperesi céget képviselő magánvádlóról, hogy

„álláspontom szerint a felperesi képviselő asszony a szakmához, mármint a könyves szakmához annyit ért, mint tyúk az abc-hez”.

Az anyagi büntetőjogban az elkövetéskor és az elbíráláskor azonos tartalommal volt hatályban a rágalmazás és a becsületsértés, illetőleg a szabálysértési jogban a becsületsértés törvényi tényállása.

Btk. 179. § (1) Aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényt állít vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő (rágalmazás).

Btk. 180. § (1) Aki a 179. § esetén kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,

b) nagy nyilvánosság előtt

a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő (becsületsértés).

Az Sztv. 138. § (1) bekezdése szerint: „Aki mással szemben a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható” (becsületsértés szabálysértése).

A rágalmazás és a becsületsértés védett jogi tárgya azonos: az emberi becsület.

A becsület, mint büntetőjogi védelemben részesülő jogi tárgy, két elemből tevődik össze: egyrészt a társadalmi megbecsülésből, másrészt az emberi méltóságból. A társadalmi megbecsülés az emberről, egyéni sajátosságairól, egyéni tulajdonságairól, magatartásáról, személyes értékeiről a környezetében kialakult társadalmi értékítéletet jelenti; az emberi méltóság pedig az egyénnek azt az igényét fejezi ki, hogy olyan elbírálásban részesítsék, amely a társadalomban kialakult érintkezési forma minimális követelményének megfelel (BH 1999.9.).

A becsület csorbítására alkalmasság a sérelem absztrakt lehetőségét jelenti, nem a sértett szubjektív értékítélete, egyéni megítélése, érzelmi beállítottsága, esetleges érzékenysége alapján kell megítélni, hanem annak van meghatározó jelentősége, hogy a tényállítás az objektív értelmezés alapján és a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas-e a becsület csorbítására. Közömbös az is, hogy az adott elkövetési körülmények között a tényállítás a sértett becsületérzését sértheti-e (BH 1981.220., BH 1992.296., BH 1999.9., BH 2001.462.).

A két bűncselekmény között alapvetően az a különbség, hogy a rágalmazást tény állításával (híresztelésével, tényre közvetlenül utaló kifejezés használatával) lehet csak elkövetni, míg a becsületsértés ténynek meg nem felelő kifejezés használatával (egyéb cselekmény elkövetésével) követhető el.

Az elhatárolhatóság alapja tehát az, hogy adott esetben tényállítás történt-e.

A jogirodalomban és az ítélkezési gyakorlatban egyaránt elfogadott álláspont szerint a tény fogalma a cselekmény fogalmánál tágabb, mert ide vonható a múltban lejátszódott, vagy a jelenben folyó történés és esemény, amely az érzékelés körébe vonható, végül a tudatállapot is.

A rágalmazás megítélése során tényállításon az olyan nyilatkozatot kell érteni, amelynek tartalma valamely a múltban megtörtént, vagy a jelenben történő esemény, jelenség vagy állapot. A jövőbeni esemény állítása, az erre vonatkozó következtetés levonása nem tényállítás, hanem feltételezés, amely nem a rágalmazásnak, hanem esetleg a becsületsértésnek lehet a tárgya.

Az adott ügyben a terhelt megállapított kijelentése nem volt tényállítás, mivel az sem eseményre, sem jelenségre, sem állapotra nem utalt. A terhelt véleményt nyilvánított, azt juttatta kifejezésre, hogy szerinte a magánvádló nem érti a könyves szakmát.

Miután tényállítás pedig nem történt, fogalmilag kizárt a valóság bizonyításának az elrendelhetősége - a Btk. 182. § (2)

bekezdése ugyanis azt kizárólag tény állítása (híresztelése, tényre közvetlenül utaló kifejezés használata) esetén teszi lehetővé. Tény állításának a hiányában nincs mit bizonyítani.

Az ítélkezési gyakorlat egységes abban, hogy a bírálat, a kritika, a véleménynyilvánítás ténybeli valóságtartalma a büntetőeljárásban nem esik a „tényállitás” fogalma alá, ezért az ezt tartalmazó nyilatkozat sem a rágalmazás, sem a becsületsértés megállapítására nem alkalmas. Azonban a gyalázkodó jellegű és az emberi méltóság sérelmével járó nyilatkozatok még abban az esetben is bűncselekmény megvalósítására alkalmasak, ha azok - formálisan - kritikai megjegyzésként kerülnek a nyilvánosságra (BH 1992.296., BH 1994.300.).

A terhelt népies szólással kifejezett véleménynyilvánítása sérthette ugyan a társadalomban általában elvárt jó ízlés követelményeit, egy bírósági tárgyalás méltóságát, de semmiképpen sem volt gyalázkodó jellegű és emberi méltóságot sértő, az illetén jelleget a közfelfogás szerint is egyértelműen nélkülözte.

Mindezekre figyelemmel a terhelt sem a rágalmazás, sem a becsületsértés bűncselekményét (vétségét), de még - a Be. 337. §-ának (1) bekezdése alapján vizsgálódva - a becsületsértés szabálysértését sem követte el.

Összegezve: a Kúria - a fentieknek megfelelően - egyetértett az alapügyben eljáró bíróság jogi értékelésével.

Ekként a Kúria - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek a vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése szerint hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, és a támadott határozatot a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.III.116/2012.)